

ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΓΙΩΝ ΔΕΣΜΕΥΟΜΕΝΑΙ

ΥΠΟ

ΣΤΕΦ. Δ. ΗΜΕΛΛΟΥ

Ὁ εὐσεβὴς ἑλληνικὸς λαὸς ἔχει, ὡς γνωστὸν, ἀποδώσει εἰς εἰκόνας τῆς Παναγίας ἢ ἀγίων τῆς ἐκκλησίας πλεῖστα θαύματα — τοῦτο βεβαίως ἰσχύει καὶ δι' ἄλλους χριστιανικοὺς λαοὺς — τὰ ὅποια ἔχουν παραδοθῆ καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ παραδίδονται μέχρι σήμερον ὑπὸ μορφὴν δημωδῶν διηγήσεων.

Εἰς τὰς εὐρέως διαδεδομένας σχετικὰς διηγήσεις πρέπει νὰ ὑπαχθῆ κατηγορία ἐλαχίστων μὲν ἀλλ' ἐνδιαφεροῦσῶν παραδόσεων μὲ θέμα τὴν θαυμασίαν μετακίνησιν εἰκόνων καὶ τὴν ἐν συνεχείᾳ δέσμευσίν των δι' ἀλύσεως ἢ ἄλλως πως ὑπὸ τῶν κατοίκων ἐνὸς τόπου, διὰ νὰ ἐξαναγκασθοῦν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ παραμείνουν ἐκεῖ ὅπου οὗτοι ἐπιθυμοῦν, καὶ τοῦτο πρὸς μείζονα προστασίαν των.

Παραδόσεις τῆς κατηγορίας ταύτης κατώρθωσα νὰ συγκεντρώσω τὰς ἐξῆς.

1. Περὶ τῆς Παναγίας τῆς Καρδιώτισσας διηγοῦνται οἱ κάτοικοι τοῦ νομοῦ Λασιθίου Κρήτης ὅτι «δὲν θέλησε νὰ μείνῃ στὴν ἐκκλησιὰ καὶ ξαναγύρισε στὸ βράχο, ὅπου τὴν εἶχαν πρωτοβρεῖ τὰ τσοπανόπαιδα. Οἱ καλόγεροι ξανάφεραν τὴν εἰκόνα στὸ μοναστήρι καὶ γιὰ νὰ μὴ φύγῃ κουβάλησαν τὴν πέτρινη κολώνα — δυὸ μέτρα ψῆλος — ποὺ εἶχε φέρει ἀπὸ τὴν Πόλη ἢ ἴδια ἢ Παναγιὰ καὶ τὴν δέσανε ἐκεῖ μὲ ἀλυσίδα. Πάνω τῆς (τῆς κολώνας) εἶναι περασμένη ἡ ἀλυσίδα μὲ κρίκους, μὲ τὴν ὅποια δέσανε οἱ καλόγεροι τὴν Παναγιὰ. . . Ἡ Παναγιὰ ἔσπασε τὶς ἀλυσίδες κ' ἔφυγε σὲ ἄγνωστους τόπους»¹.

2. Εἰς τὸν νομὸν Ἡρακλείου ἀναφέρεται ὅτι «φορητὴ εἰκόνα τοῦ ἀγίου Φανουρίου ἔφυγε ἀπὸ τὴ θέσι τῆς, ποὺ τὴν εἶχαν προκώσει οἱ παλιοὶ καλόγεροι, καὶ ἐπήγαινε στὰ ψηλά, γιὰτὶ ἤθελε ὁ ἅγιος νὰ εἶναι ἀπέναντι τῆς μικρῆς τοιχογραφημένης ἐκκλησιᾶς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Ἀπὸ τὶς πολλὰς φορὰς ποὺ ὁ ἅγιος ἔφευγε καὶ πήγαινε ἀπέναντι στοῦ Σταυρωμένου καὶ οἱ καλόγεροι τὸν μπρόκωναν, τοῦ βάζανε τὶς βίδες καὶ τὸν βιδῶνανε γερά μὲ μεγάλα γυφτόκαρφα»². Κατ' ἄλλην παραλλαγήν «γιὰ νὰ μὴ φεύγῃ, τὴν ἔχουνε στὸν τοῖχο (τέμπλον) δεμένη»³.

3. Οἱ κάτοικοι Φαναρίου Καρδίτσης ἔδεσαν τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας «σ' ἓνα δέντρον μὲ τριχιά, γιὰ νὰ μὴ τ' εἰς φύγῃ, ἀλλὰ κόπ'καν οἱ τριχὲς κ' ἔφυγι». Ἡ εἰκόνη

1. Ἀλεξ. Κ. Χατζηγάκη, Ἐκκλησίαις Κρήτης. Παραδόσεις. Ρέθυμνο 1954, σ. 163, ἀρ. 165. Πρβλ. καὶ ΚΛ, χφ. 3633, σ. 5 - 6 (1972).

2. Ἀλεξ. Κ. Χατζηγάκη, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 153, ἀρ. 156.

3. Γεωργ. Ν. Λικατερινίδου, Ὁ ἅγιος Φανούριος εἰς τὴν λαϊκὴν παράδοσιν τῆς Κρήτης, Κρητικὴ Πρωτοχρονιά 5 (1965), σ. 165 - 166.

μεταφερθεῖσα ἐδέθη ἐκ νέου, πάλιν ὅμως ἀκόπ'καν τὰ σκοινιά κι ἡ Παναγία πῆγε ἀπάν' σ' ἕνα ξυλικό, τὴν κάρφουσαν ἀπάν' στοῦ ξυλ'ικό, γιὰ νὰ δοῦν, ἀν θὰ φύγ', ἀλλὰ ἡ Παναγία ἐκεῖ ἤθελε φαίνεται νὰ κάτσ' κ' ἔκατσω¹.

4. Τέλος «μιά εἰκόνα τῆς Παναγιᾶς τῆς Λάσδας στὴν Κερασιά Ἀγράφων βρέθηκε πάνω στὴν καρυδιά. Οἱ κάτοικοι τὴν ἔφεραν πίσω στὴ Λάσδα. Μάλιστα γιὰ περισσότερη ἀσφάλεια τὴν κάρφωσαν στὴν ἐκκλησία. . . Ἡ εἰκόνα καὶ πάλι χάθηκε καὶ βρέθηκε ξανά στοῦ ἴδιου μέρους»².

Ὅπως φαίνεται, αἱ ἀνωτέρω παραδόσεις ἀποτελοῦνται ἀπὸ δύο ἐπὶ μέρους θέματα, τὸ θέμα τῆς θαυμαστῆς μετακινήσεως τῶν εἰκόνων καὶ τὸ θέμα τῆς δεσμεύσεώς των, ποῦ εἶναι βεβαίως ἀπόρροια τοῦ πρώτου.

Τὸ πρῶτον θέμα μεμονωμένον ἀποτελεῖ τὸν βασικὸν πυρῆνα παραδόσεων, διαδομένων εὐρύτερον εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Κατὰ τὰς παραδόσεις ταύτας εἰκὼν ἀγίου μετακινεῖται, ἐγκαθισταμένη κατ' ἴδιαν ἐκλογὴν εἰς τόπον, ὅπου κτίζεται ἐκκλησία ἢ μονὴ πρὸς τιμὴν τοῦ ἀγίου³.

Αἱ παραδόσεις τοῦ τύπου τούτου δύνανται νὰ ὑπαχθοῦν πάλιν εἰς πολὺ εὐρύτερον κύκλον διηγήσεων, γνωστῶν εἰς ὅλα τὰ χριστιανικὰ δόγματα, κατὰ τὰς ὁποίας εἰκόνες ἀγίων, ἀγάλματα κλπ. τραυματιζόμενα ἢ καθ' οἰονδήποτε τρόπον βλαπτόμενα ὑπὸ ἱεροσύλων ἢ ἐξ ἄλλης αἰτίας ὠχριοῦν, αἱματώνονται, κλαίουν, ἰδρώνουν, ἀνταποδίδουν κτυπήματα ἢ κατ' ἄλλον τρόπον τιμωροῦν ἐπὶ τόπου τοὺς ἀσεβεῖς, ὡς ἐὰν ἦσαν ζῶντα πρόσωπα⁴. Αἱ ἐξεταζόμεναι παραδόσεις διακρίνονται ἀκριβῶς τῶν ἀνωτέρω ἐκ τοῦ ὅτι αἱ εἰκόνες πέρα τούτου ἀλυσοδέονται, ὡς ἐλέχθη, ἢ ἄλλως πως ἐμποδίζονται μὲ δεσμὰ νὰ μετακινήθωσιν.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν ἀνωτέρω ὀλίγων διηγήσεων, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν συναφῶν πρὸς αὐτάς, συνετέλεσαν νόμοι παγκοσμίως ἰσχύοντες τῆς φαινομενολογίας τῆς θρησκείας περὶ ἐμψυχώσεως ἢ ἐνσωματώσεως τῶν λατρευτικῶν εἰκόνων ἢ ἀγαλμάτων, κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ ἄψυχος εἰκὼν ἰσχύει ἀντὶ τοῦ εἰς αὐτὴν παρισταμένου ἀγίου⁵.

1. ΚΛ, χφ. 2960, σ. 339 - 340 (1965).

2. Κανάλια Καρδίτσης, Ἐνθύμημα συγγραφῆν μὲ τὴν συνεργασίαν ομάδος Καναλιωτῶν, Βόλος 1976, σ. 248.

3. Βλ. σχετικῶς Στεφάνου Δ. Ἡμέλλου, Λαογραφικαὶ εἰδήσεις ἐκ χειρογράφου τοῦ Κιμωλίου διδασκάλου Μάρκου Βεντούρη, Κιμωλιακά 3 (1973), σ. 122, ἰδίως σημ. 2, ὅπου σχετικὴ βιβλιογραφία.

4. Πρβλ. Leopold Kretzenbacher, Kulturbedingungen und Funktionen der mittelalterlichen Legende, Ethnologia Europaea 9, 1 (1976), σ. 57 - 58. Βλ. προχείρως μερικὰ παραδείγματα εἰς Στεφάνου Δ. Ἡμέλλου, Ἡ περὶ πειρατῶν λαϊκὴ παράδοσις, ἐν Ἀθήναις 1968, σ. 82 ἐξέ., 101 κ.ά. σποραδικῶς. Ἐνδεικτικῶς ἐκ τῆς ἀρχαίας γραμματείας Λουκιανῶ, Περὶ τῆς Συρίας θεοῦ 10 (p. 457) « ἰδρῶει γὰρ δὴ ὦν παρὰ σφίσι τὰ ξόανα καὶ κινεῖται καὶ χρησιμοφορεῖ ». Πλείονα παρὰ Hans Dieter Betz, Lukian von Samosata und das Neue Testament, Berlin 1961, σ. 42 - 43 (Texte und Untersuchungen zur Geschichte der Altchristlichen Literatur 76).

5. Βλ. Leopold Kretzenbacher, ἐνθ' ἀνωτ. καὶ G. van der Leeuw, Phänomenologie der Religionen², Tübingen 1956, σ. 515. Εἰς τὴν αὐτὴν ἀρχὴν στηρίζεται καὶ ἡ δημιουργία μικροῦ κύκλου παραδόσεων, ἑλληνικῶν καὶ ξένων, κατὰ τὰς ὁποίας εἰκὼν ἀγίου δε-

Τοῦτο φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν κατωτέρα ἱστορικὴν ἐρμηνείαν τῶν νεοελληνικῶν θρησκευτικῶν διηγήσεων, ἐκ τῆς ὁποίας προκύπτει ὅτι αὐταὶ ἔχουν προχριστιανικὴν παράδοσιν, ἀφοῦ συναφεῖς διηγήσεις καὶ εἰς αὐτάς τὰς λεπτομερείας ἀναφέρονται εἰς γραπτὰς πηγὰς τῆς ἀρχαιότητος.

Παρατίθενται αἱ σχετικαὶ ἀρχαῖαι διηγήσεις, ὅσαι τοῦλάχιστον μοῦ εἶναι γνωσταί, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τῶν πλέον χαρακτηριστικῶν.

1. Ἐπικειμένης τῆς ἀλώσεως τῆς Τύρου ὑπὸ τοῦ πολιορκουμένου αὐτὴν Ἀλεξάνδρου, ὡς παραδίδει ὁ Διόδωρος Σικελιώτης, «Ἐγίνετο δὲ καὶ ἄλλα σημεῖα παράδοξα, δυνάμενα διατροπὴν καὶ φόβον τοῖς ὄχλοις παρασχέσθαι . . . ἑωρακῆναι δὲ τις ἔφησεν ὄφιν καθ' ἣν ὁ Ἀπόλλων ἔλεγε μέλλειν ἑαυτὸν ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. Τοῦ δὲ πλήθους ὑπονοήσαντος ὅτι πεπλακῶς εἶη τὸν λόγον χαριζόμενος Ἀλεξάνδρῳ καὶ διὰ τοῦτο τῶν νεωτέρων ὀρμησάντων ἐπὶ τὸ λιθοβολῆσαι τὸν ἄνθρωπον οὗτος μὲν . . . διέφυγε τὴν τιμωρίαν . . . οἱ δὲ Τύριοι δεισιδαιμονήσαντες χρυσαῖς σειραῖς προσέδησαν τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ξόανον τῇ βάσει, ἐμποδίζοντες, ὡς ᾔφοντο, τοῦ θεοῦ τὸν ἐκ τῆς πόλεως χωρισμόν»¹.

Κατὰ τὸν Πλούταρχον οἱ Τύριοι «ὥσπερ ἄνθρωπον αὐτομολοῦντα πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπ' αὐτοφώρῳ τὸν θεὸν εἰληφότες σειράς τε τῷ κολοσσῷ περιέβαλλον αὐτοῦ καὶ καθήλουν πρὸς τὴν βάσιν, Ἀλεξανδριστὴν καλοῦντες»², κατὰ δὲ τὸν Κόϊντον Κούρτιον Ροῦφον «aurea catena devinxere simulacrum, araeque Herculis, cuius numini urbem dicaverant inseruere vinculum, quasi illo deo Apollinem retenturo»³. Κατὰ τὸν Αἰλιανὸν τέλος, παραλείποντα τὴν εἶδησιν περὶ τῆς δεσμεύσεως τοῦ ἀγάλματος «οἱ Τύριοι σχοινίον τε ἐφοίνιζαν μίλτω, καὶ ἔπαιον τὸ ἄγαλμα, Ἀλεξανδριστὴν καλοῦντες»⁴.

2. Συμφώνως πρὸς τὰ ἀρχαῖα σχόλια εἰς Πίνδαρον «Πολέμων μὲν γάρ φησι παρὰ Χίους μὲν τὸν Διόνυσον δεδέσθαι, καὶ παρ' Ἐρυθραίοις δὲ τὸ ἔδος τῆς Ἀρτέμι-

ρεται ἢ ἄλλως πως ἀπειλεῖται, διὰ τὰ ἐξαναγκασθῆ ἔτσι ὁ ἅγιος νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀπειλοῦντος, ὅπερ καὶ συμβαίνει (Ἄ λ ε ξ. Κ. Χ α τ ζ η γ ά κ η, Ἐκκλησίαις Κρήτης, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 32, ἀρ. 21, ΚΛ, χφ. 1105, σ. 225 - 226 [περ. Μεραμβέλλου καὶ Ἱεραπέτρας Κρήτης, 1937], χφ. 3026, σ. 97 [ἐπαρχ. Καρδίτσης, 1966], χφ. 3453, σ. 42 [Κρανοῦλα Ἰωαννίνων, 1969], χφ. 3453, σ. 32 [Χρυσὴ Καστορίας, 1969], Giuseppe Cocchiara, Immagine del folklore siciliano, Λαογρ. 17 (1957), σ. 15. Πρβλ. καὶ τὴν κοινὴν παροιμίαν «καὶ ὁ ἅγιος φοβέρα θέλει», εἰς τὴν ὅποιαν συνάπτεται συνήθως διήγησις μᾶλλον ὅμως εὐτραπέλου περιεχομένου [βλ. σχετικῶς Γ. Κ. Σ π υ ρ ῖ δ ά κ η, Βυζαντινὰ παραδόσεις, Ἐπιστ. Ἐπετ. Φίλοσ. Σχολ. Πανεπ. Ἀθηνῶν 5, 1954 - 55, σ. 363 - 64]).

1. Δ ι ο δ. Σ ι κ., Βιβλ. 17, 41, 7 - 8 (Vogel - Fischer, Teubn.). Πρβλ. κυρίως καὶ C h a r l y C l e r c, Les théories relatives au culte des images chez les auteurs Grecs du IIe siècle après J. - C., Paris 1915, σ. 29. Αὐτόθι, σ. 29 - 30 καὶ ἄλλαι σχετικαὶ διηγήσεις, περὶ τῶν ὁποίων ὁ λόγος κατωτέρω.

2. Π λ ο υ τ., Ἀλέξανδρος 24. Ὁ Πλούταρχος γενικῶν τὰ ἀνωτέρω παραδίδει ὅτι οἱ «Τύριοι δεσμούς ἀγάλμασι λέγονται περιβαλεῖν» (Ἡθικ. p. 279, Ζητ. Ρωμ. 61 [Loeb]).

3. Q. Curti Rufi, Histor. 4, 3, 21 - 22 (Budé).

4. Αἰ λ. ἀπόστ. 59 (Hercher). Ἡ εἶδησις αὕτη εἶναι ἐνδιαφέρουσα ὡς συναφῆς τῶν νεοελληνικῶν παραδόσεων περὶ δαρμού τῶν εἰκόνων ἁγίων (ἄνωτ., σ. 61, σμ. 5).

δος, καὶ ὅλως πολὺν κατεσπάρθαι λόγον περὶ τῶν ἀγαλμάτων ὡς μὴ μενόντων, ἀλλὰ πορευομένων ἄλλοσε πολλάκις»¹.

3. Κατὰ τὸν Πausανίαν πάλιν εἰς τὴν Σπάρτην «τοῦ ναοῦ δὲ ἀπαντικρὺ πέδας ἐστὶν ἔχων Ἐνάλιος, ἀγαλμα ἀρχαῖον. γνώμη δὲ Λακεδαιμονίων τε εἰς τοῦτό ἐστιν ἀγαλμα καὶ Ἀθηναίων εἰς τὴν Ἄπιτερον καλουμένην Νίκην, τῶν μὲν οὐποτε τὸν Ἐνάλιον φεύγοντα οἰγήσεισθαι σφισιν ἐνεχόμενον ταῖς πέδαις, Ἀθηναίων δὲ τὴν Νίκην αὐτόθι ἀεὶ μενεῖν οὐκ ὄντων πτερῶν»².

Αἱ ἀνωτέρω ἀρχαῖαι παραδόσεις ἦσαν, φαίνεται, ἀφ' ἐνὸς μὲν λαϊκῆς ἀφ' ἐτέρου δὲ εὐρύτερου γνωσταί. Ὑπὲρ τῆς ἐν λόγῳ ἀπόψεως συνηγοροῦν σαφεῖς ἐνδείξεις εἰς τὰ κείμενα. Οὕτως ὁ Διόδωρος ἐπισημαίνει τὸ γεγονός ὅτι οἱ Τύριοι προέβησαν εἰς τὴν δεσμευσιν «δεισιδαιμονήσαντες», ὁ δὲ Πολέμων ὅτι ἡ αὐτόματος μετακίνησις τῶν ἀγαλμάτων ἀπετέλει πίστιν τῶν πολλῶν («πολὺν κατεσπάρθαι λόγον περὶ τῶν ἀγαλμάτων ὡς μὴ μενόντων, ἀλλὰ πορευομένων ἄλλοσε πολλάκις»). Ὁ Πλούταρχος ἐξ ἄλλου ἀναφέρει ρητῶς, ὅτι οἱ λοιποὶ συγγραφεῖς ἀφίνουσι νὰ ὑπονοηθῆ, ὅτι δηλ. τὰ ὁμοιώματα τῶν θεῶν εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἐδέοντο, ὡς νὰ ἦσαν ζῶντα («ὡσπερ ἄνθρωπον αὐτομολοῦντα πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπ' αὐτοφῶρῳ τὸν θεὸν εἰληφότες»). Ἐξ ἄλλου ὁ σκοπὸς τῆς δεσμεύσεως, τοῦ ἐξαναγκασμοῦ δηλ. παραμονῆς τοῦ ὁμοιώματος τοῦ θεοῦ εἰς τὴν θέσιν του, διὰ νὰ ἐξακολουθῆ νὰ παρέχῃ τὴν προστασίαν του εἰς τοὺς ἀνθρώπους, γίνεται διαφανῆς εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ζοάνου τοῦ Ἀπόλλωνος τῆς Τύρου καὶ τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἐνυαλίου τῆς Σπάρτης.

Πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι ἐκ τῆς ἀρχαιότητος παραδίδονται καὶ ἄλλαι μαρτυρίαι περὶ δεσμεύσεως καθ' ὅμοιον τρόπον ὁμοιωμάτων θεῶν, ἀλλ' ὁ σκοπὸς τῆς δεσμεύσεως καὶ αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἐνέργεια θὰ ἠδύνατο διαφοροτρόπως νὰ ἐρμηνευθοῦν.

Οὕτως ὁ Πausανίας εἶδε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν του, εἰς τὸν Ὀρχομενὸν «δεδεμένον ἀγαλμα» τοῦ Ἀκταίωνος, περὶ τοῦ ὁποῦ «λεγόμενα ἦν Ὀρχομενίοις λυμῆνεσθαι τὴν γῆν πέτρας ἔχον εἰδωλον». Τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἔδωκε χρησμὸν εἰς τοὺς Ὀρχομενίους «ἀνευρόντας εἴ τι ἦν Ἀκταίωνος λοιπὸν κρύψαι γῆ, κελεύει δὲ καὶ τοῦ εἰδώλου χαλκῆν ποιησαμένους εἰκόνα πρὸς πέτρα σιδήρῳ δῆσαι»³.

Ὅπως ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Nilsson, ἡ πίστις ὅτι ἡ εἰκὼν ἠδύνατο νὰ μετακινήθῃ, δὲν φαίνεται τόσον βεβαία. Ἐδῶ πρόκειται συνήθης μαγικὴ πράξις, κατὰ τὴν ὁποίαν δεσμεύεται τὸ εἰκονιζόμενον πρόσωπον διὰ τῆς εἰκόνης του, δεδομένης τῆς ἀπολύτου εἰς τὰς μαγικὰς πράξεις συνδέσεως των⁴.

Ὁ Πausανίας μᾶς πληροφορεῖ περαιτέρω περὶ τῆς λατρευομένης εἰς Φιγαλίαν Ἀρχαδίας Ἀρτέμιδος Εὐρυνομῆς ὅτι, ὡς εἶχεν ἀκούσει ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς πε-

1. Ἐκδ. Drachmann, τ. 1, scholia in olympionikas, Lipsiae 1903 (φωτ. ἀνατ. Amsterdam 1964), Ὀλυμπ. 7, 95α. Πρβλ. καὶ Martin P. Nilsson, Geschichte der Griechischen Religion 1³, München 1967, σ. 82.

2. Πaus. 3, 15, 7 (Spiro, Teubn.). Πρβλ. καὶ Erwin Rohde, Psyche 1³, 1897, σ. 190, σημ. 3.

3. Πaus. 9, 38, 5.

4. Martin P. Nilsson, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 83-84.

ριοχῆς, «*χρυσαὶ τε τὸ ξόανον συνδέουσιν ἀλύσεις*»¹, περὶ δὲ τῆς Ἀφροδίτης Μορφοῦς εἰς Λακωνίαν ὅτι «*κάθηται δὲ καλύπτραν τε ἔχουσα καὶ πέδας περὶ τοῖς ποσί*»². Αἱ χρυσαὶ ἀλύσεις ὅμως θὰ ἠδύναντο νὰ εἶναι καὶ ἀπλῶς διακοσμητικά³, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἡ ὅλη ἐνέργεια τῆς δεσμεύσεως θὰ ἠδύνατο νὰ ἐρμηνευθῇ ἄλλως ἢ καὶ ἄλλως⁴.

Ἄς μνημονευθῇ τέλος καὶ ἡ πίστις τῶν ἀρχαίων περὶ τῆς ἰκανότητος τοῦ Δαιδάλου νὰ ἐμψυχώνῃ τὰ ἀγάλματά του, ἐξ οὗ καὶ κατὰ Πλάτωνα «*ἐὰν μὲν μὴ δεδεμένα ᾖ, ἀποδιδράσκει καὶ δραπετεύει, ἐὰν δὲ δεμένα, παραμένει*»⁵.

RÉSUMÉ

Icônes liées

par Steph. D. Imellos

De nombreuses légendes grecques — assez semblables — rapportent que certaines icônes de la Vierge ou des Saints se déplacent toutes seules. Pour les empêcher de quitter l'emplacement qui leur avait été choisi, les paroissiens les ont enchaînées ou liées par n'importe quel moyen.

Selon l'auteur, ces légendes, et les autres qui leur sont apparentées, sont nées dans l'esprit du peuple qui croit que les icônes des Saints acquièrent une âme, d'après la phénoménologie de la religion. L'étude historique des légendes néohelléniques met aussi en évidence ce fait. De plus, elle fait ressortir que des légendes apparentées aux légendes chrétiennes se trouvent déjà chez les Anciens.

1. Π α υ σ. 8, 41, 6. Πρβλ. Martin P. Nilsson, Griechische Feste von religiöser Bedeutung 1906 (φωτ. ἀνατ. 1957), σ. 230, ἔπου καὶ περαιτέρω βιβλιογραφία.

2. Π α υ σ. 3, 15, 11.

3. Βλ. Martin P. Nilsson, Geschichte der Griechischen Religion, ἔνθ' ἀνωτ., σ. 83.

4. Βλ. Charly Clerc, ἔνθ' ἀνωτ., σ. 30 καὶ Chr. Aug. Lobeck, Aglaophamus, sive de theologiae mysticae Graecorum causis 1, 1829, σ. 275.

5. Π λ ά τ., Μέν. 97d (Burnet, Oxon.). Πρβλ. Εὐθύφρ. 11c καὶ 15b καὶ Charly Clerc, ἔνθ' ἀνωτ., σ. 95. Πρβλ. καὶ ὅσα περὶ τῆς τέχνης τῶν Ροδίων ἀγαλματοποιῶν λέγονται εἰς τὰ σχόλια εἰς Πίνδ. (ἔνθ' ἀνωτ.) («*τὰ γὰρ ἐπ' αὐτῶν δημιουργούμενα καὶ ἐργαζόμενα τοιαῦτα καὶ ὀφθῆναι ἐπὶ τῆς γῆς, οἷα καὶ αὐτὰ τὰ ἔμψυχα κινούμενα*»), ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου ('D. Σ, 373) («*διὸ καὶ ἀλύσεις ἐξεδέσμων αὐτά, ἵνα δῆθεν μὴ κινήθεντα φύγοιεν...*»).